

KAKO UČIKOVITEJE UNIČEVATI MUHE V HLEVIH

UVOD

Visoko produktivno živinorejsko proizvodnjo lahko pričakujemo, ko živalim zagotovimo ugodne in zdrave hlevske pogoje. Velika prisotnost muh v hlevu onemogoča dobro počutje živali, povzročajo živalim nemir, posledično je prizadeta tudi ješčnost. Muhe so tudi prenašalci bolezni med živalmi in tudi iz živali na človeka. Nadležnost muh zmanjšuje tudi učinkovitost in kvaliteto oskrbe živali s strani rejca. Zaradi tega moramo učinkovito uničevati muhe, zakar pa potrebujemo osnovna znanja o vrstah muh, njihovo biologijo in uporabo tega za uničevanje.

VRSTE MUH

Posamezne vrste muh imajo v hlevih idealne možnosti razmnoževanja in lahko prihaja do eksplozivnega razvoja skozi celo leto. Poleg domače muhe (*Musca domestica*) srečamo v prašičerejskih objektih še sadno muho, malo muho in druge.

DOMAČA MUHA (*Musca domestica*)

Domača muha je črna in 7-8 mm dolga. Ima pod sebe obrnjeno sesalo, ki se konča z blazinico. Črv je okrogle oblike, bele barve, dolg do 12 mm in se levi trikrat. Buba je rjavo obrobljena. Samica muhe izleže do 2000 jajčec v razpadajočo snov organskega izvora (mesni ostanki, pomije, gnoj, razni izločki, gnojni izcedki. Pomembna je dovolj velika masa in vlažnost, kar je idealno pri hlevskem gnoju in plavajočem sloju gnojevke.

Pod dobrimi pogoji pri temperaturi 30 °C traja razvoj od jajčeca do muhe samo 7 dni. Teoretično ima lahko ena muha skupaj s potomkami znotraj treh mesecev skupno 250 milijonov in več potomcev. V stadiju bube je za razvoj ugodnejše suho območje. Stadij mirovanja bube zapusti po nekaj urah spolno zrela muha, ki živi od 2 do 4 tedne. Vsaki tretji razvojni ciklus muhe ima možnost prezimitve. Odrasle muhe se prednostno rade zadržujejo na koži živali.

MALE DOMAČE MUHE (*Fannia canicularis*)

Ta vrsta muh je bolj poznana. Zvečer jih privablja prižgana luč, poznane so tudi po sunkovitem spreminjanju smeri letenja. Ljudi in živali ne obremenjujejo. Pojavijo se v času zgodnje pomladi in so prisotne do jeseni. Razvojni ciklus je podoben veliki domači muhi.

SIVA MESNA MUHA (*Sarcophaga carnaria*)

To je 10-19 mm dolga, po prsih ima sivo rumene pasove in zadek je šahasto svetlo temno sivo obarvan.

Na dvorišču in v hiši pogosto srečamo muho zapljunkarico, ki je velika od 5-12 mm modro črne barve in cesarska muha velikosti okrog 8 mm. Pri letenju oddaja značilnem ton brenčanja in ima na zadku debelo ščetko, nekatere vrste imajo tudi značilno spreminjajočo kovinsko barvo. Za slednje vrste muh je značilno, da odlagajo jajčeca prednostno v trohnjeno organsko maso, pa tudi na sveže meso, telesne rane. Nadležno iščejo odprte rane. Ličinke se izležejo kmalu po odložitvi jajčeca in začno z žretjem okoliškega tkiva.

POVZROČANJE ŠKODE V HLEVIH

Nemir v hlevu

Muhe so nadležne in povzročajo nemir živali, preko tega se zmanjša tudi količina zaužite krme. Pri prašičih so lahko muhe tudi vzrok za pojav grizenja repov. Muhe so tako povzročitelji bolezni v hlevu in zmanjšajo proizvodnjo. V vidu pa moramo imeti tudi določila o zaščiti živali.

Muhe so tudi nadloga za oskrbovalca živali. Umirjenost in motiviranost pri delu in natančno opazovanje živali je pri močnem napadu muh praktično neizvedljivo.

Higijenski pomen

V skladišča krmil prenašajo muhe povzročitelje bolezni. Živali krmimo v glavnem s suhimi ali mokrimi krmili, ki jih preizkušajo na užitnost potem orositve z različnimi snovmi iz rilca, kar pa je lahko povezano s prenosom klic iz živali na žival .

Znano je, da muhe oblegajo bolne živali, ki se težko branijo. Na svojih nogah, telesu prenašajo klice iz enega območja na drugo in iz živali na človeka.

Prehod nevarnih klic v prebavila (streptokoki, salmonele) in skozi prebavila v blato in dokazana je tudi povezava o prehodu Colibakterij preko ličink in bub do izležene muhe. Prenosna funkcija muh za bolezni kot so Aujeszky, Prašičja kuga in druge je nesporna. Muhe lahko prenašajo tudi nevarne klice iz hleva v stanovanje na hrano za ljudi (Salmonelle, Colibakterie, Leptospire, kislinske bakterije, plesni) kar lahko povzroča kvarjenje živil ali pa tudi prenos bolezni na človeka.

Odlaganje jajčec na odprte rane in razvoj ličink v živem organizmu tako imenovana Myiasis, prihaja preko mesne muhe in plunkarice posebej pri pašni reji živali (ovce) v hlevi prihaja redkeje razen v slabih klimatskih pogojih.

HIGIJENSKI UKREPI

- Zagotavljanje optimalne hlevske klime je pomemben ukrep. Izogibati se vlažnosti hleva, da ne nudimo ugodnih pogojev za zaleganje jajčec muh. Izogibati se je potrebno napajalnikom ki puščajo vodo in sistemom napajanja z odprtimi posodami, da ne prihaja do okužbe s klicami preko vode.
- Korita v hlevih naj bodo večkrat očiščena in skladišča za krmo zaprta za dostop muh. Vlažna krma je idealen medij za zaleganje jajčec muh.
- Neočiščeni hlevi in dvorišča, zamazani koti, neurejena gnojišča hlevskega gnoja, skladišča gnojevke so idealni za zaleganje jajčec muh.
- Plavajoči sloj gnojevke je kot idealen za razvoj muh, zato je priporočljivo vsakih 14 dni odstranjevati gnojevko iz hleva ali mešanje gnojevke v kanalih. Nikoli ne pozabimo na zatiranje muh pod rešetkami

BIOTEHNIČNI UKREPI

Vdor muh v hleve lahko preprečujemo z zamreženjem oken in vrat in drugimi oblikami preprečevanja vhoda v hlev. V hlevih namestimo različne oblike lepljivih ali hranljivih vab za uničevanje muh.

KEMIČNI UKREPI

Poznamo različne preparate, ki učinkujejo na odrasle muhe (insekticidi) in na ličinke (Larvicide).

Pri insekticidih so preizkušena sredstva, ki jih nanesemo na stene, stropne kot oblogo, pri tem moramo vso pozornost nameniti čistoči (umazanija, prah, vlaga na površini) vse to škoduje učinku nanešenih sredstev. Muh, ki se prednostno zadržujejo na telesu živali uničujemo na ta način nezadovoljivo.

Sredstva v obliki aerosolov (pršila) imajo kratkotrajni učinek delovanja, zato potrebujejo pogosto ponavljanje in hitro prihaja do rezistence. Alternativa so proizvodi (Pyrethrumbasis) pridobljeni iz prahu cvetnih glav različnih krizantem, ki delujejo hitro in učinkovito, imajo nizko strupenost, se hitro razgradijo, niso podvrženi rezistenci, vendar so dražji.

Strupeni praški so prikriti z vabljivo snovjo in imajo dober učinek, nastavimo ga na okenske police ali v posebne vabe, s katerimi znižamo pozornost muh na nevarnost. Pri teh načinih je nevarnost, da pridejo do strupa tudi ostale živali (psi, mačke) ali celo otroci.

Insekticidi imajo majhen učinek tudi na ličinke , skozi citinski oklep ličinke se upočasni nadaljnji razvoj.

Specialni strupi tako imenovani Larvicidi zavrejo sintezo citina in s tem uničijo možnost nastanka bube in ličinke zato propadejo.

BIOLOŠKI UKREP

Biološki ukrepi temeljijo na delovanju naravnih sovražnikov domače muhe. Večje število muh gnojevke ali najezdnikov lahko na naraven način onemogočajo močan razvoj domače muhe.

MUHA GNOJEVKA

Ličinke te muhe imajo enako osnovo prehranjevanja kot ličinke domače muhe, vendar za pokritje potreb po beljakovinah pokrijejo z ličinkami domače muhe. Do 20 ličink domače muhe posrkajo ličinke muhe gnojevke in ima tudi zato ime muha ubijalka.

Ta muha raje kot da zunaj na prostem išče ostanke organske mase se zadržuje v temnem, toplem in vlažnem hlevu, posebej pod rešetkami v prašičerejskih hlevih. Tako ljudi in živali skoraj ne nadleguje in ni prenašalec nevarnih klic.

Dobro je naseliti muho gnojevko pozimi ali zgodaj vzpomladi z majhnimi ponujenimi domačimi muhami pustiti posamezno muho z tedenskim zamikom, tako se vzpostavi hitro ravnotežje V kolikor ni razpoložljivih ličink domače muhe tudi ni več razpoložljive hrane za muho gnojevko. Zaradi tega je potrebno posamična naselitev zgodaj v spomladi.

Muha najezdnik je razširjena predusem v hlevih s trdim gnojem. Je par milimetrov velika zadržuje se v okolici in je za ljudi in živali povsem nenevarna. Muha izleže 1 do 8 jajčec v bubo domače muhe in tam se počasi razvija ubija bubo .Bube so nato tudi hrana za mlade najezdnike, tako lahko en najezdnik ubije 35 do 200 bub domače muhe.

Dobro jih je naseliti zgodaj spomladi pred močnim razvojem domačih muh. Dolgoročno je naselitev nemogoča, ker so najezdniki zelo občutljivi na teperaturo in propadejo, brž ko ni več razpoložljivih bub.

Istočasna naselitev muhe gnojevke in najezdnika tudi ni priporočljivo, ker lahko najezdnih uničuje ličinke muhe gnojevke.

PRAKTIČNA NAVODILA

Pri razprostiranju strupa za muhe moramo paziti na določene stvari.

- Muh je nad hlevskimi tlemi samo 20 %, 80 % jih je pod rešetkami. zato je uporaba mušnih preparatov prvo potrebna pod rešetkami za preprečitev ekspanzije muh
- učinkovitost preparatov za nanos na stene bo le takrat, če bomo predhodno stene očistili prahu in umazanije
- Vsake 2-3 mesece moramo zaradi preprečevanja rezistence (odpornosti) muh spremeniti oziroma menjati preparat.
- Predpisane koncentracije za posamezne preparate se moramo držati. To pomeni, da tudi predozirana uporaba zmanjša učinek. (Veliko ne pomaga veliko.) Uničevanje muh začnemo bolje v aprilu /maju, preden postanejo nadležne.
- izbor vrste preparata naj nebo povezan samo s ceno preparata ampak predvsem z vrsto aktivne snovi, porabljeno količino, površino ali mesto uporabe, način nanosa in koncentracija.